

MONEY, FINANCES AND CREDIT

УДК 336.14:352(4-11+477)
JEL H70, H72, H77

DOI: 10.26906/EiR.2026.2(101).4651

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РОЗПОДІЛУ БЮДЖЕТНИХ РЕСУРСІВ У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА УКРАЇНИ

Бачо Роберт Йосипович*, доктор економічних наук, професор
Сочка Катерина Андріївна**, кандидат економічних наук, доцент
Перчі Оксана Федорівна***, старший викладач
Закарпатський угорський університет імені Ференца Ракоці II

*ORCID 0000-0002-5957-7571

**ORCID 0000-0002-6247-221X

***ORCID 0000-0003-4514-721X

Дата надходження статті: 30.03.2026

Дата прийняття статті: 20.04.2026

Дата публікації статті: 29.05.2026

Вступ. Протягом останніх десятиріч у більшості європейських країн, відбувається процес реформування системи публічного управління, важливим елементом якого є децентралізація влади. Її зміст полягає у поступовій передачі функціональних повноважень з державного на місцевий рівень та наближенні процесу ухвалення управлінських рішень до безпосередніх споживачів, а також формування механізмів фінансового забезпечення надання таких послуг (система міжбюджетних трансфертів, розмежування загальнодержавних податків тощо). Фінансова децентралізація є важливим напрямом трансформації системи публічних фінансів, яка спрямована на підвищення ефективності розподілу та використання обмежених бюджетних ресурсів з урахуванням актуальних потреб громад, посилення фінансової спроможності та відповідальності органів місцевої влади, забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територій.

У країнах Центральної та Східної Європи процеси децентралізації відбувалися у контексті трансформації постсоціалістичної системи, що передбачало перехід від централізованих моделей управління до децентралізованих систем публічних фінансів. Незважаючи на подібність вихідних умов, зазначені країни сформували різні моделі розподілу бюджетних ресурсів між рівнями влади, що відображається у різному ступені централізації доходів та децентралізації видатків, у відмінностях механізмів міжбюджетного перерозподілу.

Для України питання фінансової децентралізації набуло особливої актуальності упродовж останнього десятиліття у зв'язку з реалізацією масштабної реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Запроваджені зміни забезпечили розширення дохідної бази місцевих бюджетів, посиленню фінансової самостійності територіальних громад та формуванню нових інституційних засад бюджетної системи. Однак, умови воєнного стану та необхідність забезпечення безпекових та воєнних видатків зумовили перегляд підходів до розподілу бюджетних ресурсів (вилучення частини ПДФО до державного бюджету), що призвело до рецентралізації фінансів та посиленні ролі державного бюджету у фінансуванні видатків.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. У сучасних дослідженнях децентралізації домінує підхід, відповідно до якого вона розглядається як складний багаторівневий процес перерозподілу повноважень, фінансових ресурсів і відповідальності між різними рівнями влади. У зарубіжній науко-

© Бачо Р. Й., Сочка К. А., Перчі О. Ф., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

вій літературі поширеним є твердження, що ефективність децентралізації визначається не просто фактом передачі функцій, а узгодженістю між обсягом делегованих повноважень, наявною дохідною базою та інституційною спроможністю субнаціональних одиниць. Тому увага приділяється також диференційованим підходам, за яких різні території можуть отримувати неоднакові обсяги повноважень залежно від їх економічних, фінансових та управлінських характеристик [1]. Зокрема, автори [2] наголошують на нерівномірному характері динаміки бюджетних показників під впливом кризових явищ, інституційних обмежень або застосування наднаціональних механізмів регулювання, що важливо для розуміння коливань у показниках бюджетної децентралізації. Цю тезу підтримують автори [3], які доводять, що бюджетні процеси в країнах Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) характеризуються значною нестабільністю та чутливістю до зовнішніх і внутрішніх шоків, зокрема циклічних коливань, змін економічної політики та структурних трансформацій. Врахування таких структурних зрушень змінює оцінку стійкості бюджетних показників, що свідчить про складний і неоднорідний характер функціонування системи публічних фінансів у цих країнах.

У наукових дослідженнях авторів [4] також підкреслюється, що динаміка бюджетних показників у країнах ЦСЄ значною мірою визначається макроекономічними коливаннями та якістю інституційного середовища. Поглиблення диференціації економічних показників, різний рівень технологічного розвитку, структури виробництва та неоднакова спроможність інститутів влади визначають відмінності у характері бюджетних систем і їх здатності підтримувати збалансований розвиток.

Узагальнення європейського досвіду формування місцевих бюджетів науковцями [5] свідчить про певні закономірності розвитку бюджетних систем, зокрема домінування децентралізації за видатками над відповідним показником за доходами, що зумовлює залежність місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів та обмежує рівень їх фіскальної автономії.

Серед українських досліджень вагоме місце посідають праці, присвячені загальним засадам бюджетної децентралізації та фінансового забезпечення місцевого самоврядування. У статті С. Онищенко, А. Бережної та О. Філонич [6] результати аналізу децентралізації в Україні свідчать про суперечливість цих процесів: з одного боку, відбулося розширення фінансової бази місцевих бюджетів, а з іншого збереглася суттєва залежність від трансфертів та обмежена податкова автономія місцевого самоврядування.

Інституційний вимір децентралізації ґрунтовно розкрито у дослідженні Б. Данилишина та В. Пилипіва [7], де на прикладі країн ЄС проаналізовано різні моделі посилення субнаціональних рівнів управління (укрупнення громад, міжмуніципальне співробітництво та регіональна децентралізація). Автори обґрунтовують, що ефективність децентралізації визначається поєднанням адміністративно-територіальної структури, рівня економічного розвитку та якості інституційного середовища. Погоджуємося також з думкою авторів дослідження [8] про те, що використання європейського досвіду повинно розглядатися як важливий орієнтир для оптимізації структури доходів місцевих бюджетів через підсилення ролі власних джерел та забезпечення відповідності ресурсної бази обсягу повноважень.

Незважаючи на значний обсяг наукових напрацювань, недостатньо дослідженим залишається взаємозв'язок між інституційною системою субнаціонального управління, ступенем фрагментації базового рівня самоврядування та фактичним розподілом бюджетних ресурсів між рівнями влади у постсоціалістичних країнах Центрально-Східної Європи та Україні.

Мета дослідження – виявлення та обґрунтування взаємозв'язку між структурою субнаціонального (місцевого) управління, ступенем фрагментації територіальних громад та параметрами розподілу бюджетних ресурсів між рівнями влади у країнах Центрально-Східної Європи та Україні на основі порівняльного аналізу структури доходів і видатків бюджетних систем.

Для досягнення поставленої мети у статті використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема, методи порівняльного (вивчення структури розподілу доходів і видатків між рівнями влади у розрізі досліджуваних країн Європи та України) та статистичного (оцінка динаміки та структури доходів та видатків бюджетів) аналізу, системний підхід (дослідження бюджетної системи як цілісного механізму взаємодії інституційних та фінансових елементів), метод узагальнення (формулювання висновків щодо закономірностей функціонування моделей бюджетної децентралізації у досліджуваних країнах).

Основний матеріал і результати. Вивчення моделей формування, розподілу та використання бюджетних ресурсів у розрізі різних рівнів управління (державного, регіонального, місцевого) передба-

чає врахування інституційних та історичних особливостей формування системи публічних фінансів конкретної країни. Особливе значення має аналіз цих процесів у постсоціалістичних країнах, для яких характерними були процеси реформування централізованих моделей управління. При цьому важливо враховувати системи субнаціонального (місцевого) рівня управління, які багато в чому визначає логіку та види бюджетних взаємовідносин, розподіл повноважень і фінансових ресурсів між рівнями влади.

Для порівняльного аналізу обрано постсоціалістичні країни Центральної та Східної Європи (Польща, Румунія, Хорватія, Угорщина, Чеська Республіка, Словаччина, Болгарія, Словенія), які мали спільні історичні передумови функціонування централізованих систем управління. Перехід до функціонування на засадах ринкової економіки у більшості цих країн супроводжувався реформуванням територіальної організації влади, формуванням інститутів місцевого самоврядування на принципах децентралізації та відповідною трансформацією бюджетних систем. Досліджувані країни проходили подібні етапи реформ, але сформували різні моделі розподілу видаткових повноважень та фінансових ресурсів між окремими рівнями влади, що дає підстави для виявлення як спільних закономірностей постсоціалістичної трансформації, так і відмінностей у сучасних моделях організації публічних фінансів та міжбюджетних відносин.

Склад органів влади субнаціонального (місцевого) рівня визначає логіку формування та розподілу бюджетних ресурсів між різними рівнями влади. Кількість та співвідношення базового (гміна, громада, муніципалітет), проміжного (повіт, район) та регіонального (воєводство, область, край) рівнів впливають на ступінь централізації доходів і децентралізації видатків, механізми міжбюджетного перерозподілу через систему трансфертів. Відповідно, дослідження цих показників дозволяє пояснити відмінності у моделях організації міжбюджетних відносин. Інформація про склад субнаціональних органів влади у окремих країнах Центральної та Східної Європи (2020 р.) та Україні (2021 р.) наведена у табл. 1, яка сформована з урахуванням структури місцевого рівня управління, наявності та кількості проміжних, регіональних та базових ланок органів влади.

Аналіз даних табл. 1 свідчить про суттєву диференціацію у організації субнаціонального управління у досліджуваних країнах, що проявляється у відмінностях у величині (кількість мешканців) базового рівня самоврядування та кількості рівнів адміністративного управління. За ступенем розпорошеності базового рівня можна виділити країни з великою кількістю малих громад (Чехія із середнім розміром громади у 1710 осіб, Словаччина – 1865 осіб, Угорщина – 3178 осіб) та країни з укрупненими громадами (Україна – 28930 осіб, Болгарія – 26 166 осіб, Польща – 15496 осіб). Диференціація у розмірах громад прямо впливає на їх фінансові можливості, здатність формувати достатню власну дохідну базу та ефективно використовувати бюджетні ресурси. Для більших громад характерним є вищий рівень економічної активності, ширша податкова база, кращі можливості для залучення інвестиційних ресурсів, більш диверсифікована структура доходів, що створює об'єктивні передумови для посилення їх фінансової спроможності. При цьому великі громади мають кращий потенціал для оптимізації видатків

Таблиця 1

Склад субнаціональних (місцевих) органів влади у окремих країнах Центральної та Східної Європи (2020 р.) та Україні (2021 р.)

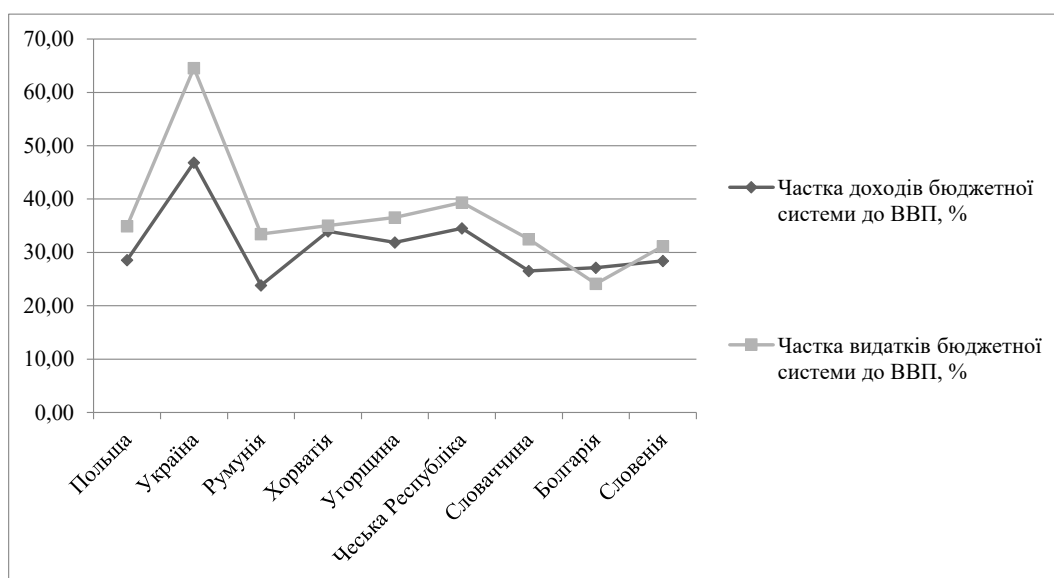
Країна	Показник				
	Громади, од.	Середня кількість мешканців громади, осіб	Проміжний рівень управління, од.	Регіональний рівень управління, од.	Загальна кількість субнаціональних органів влади, од.
Польща	2477	15496	380	16	2873
Україна	1438	28930	119	25	1582
Румунія	3180	6944	–	42	3222
Хорватія	555	7 292	–	21	576
Угорщина	3178	3178	–	20	3198
Чеська Республіка	6 258	1 710	–	14	6272
Словаччина	2927	1865	–	8	2935
Болгарія	265	26 166	–	–	265
Словенія	212	9 906	–	–	212

Джерело: узагальнено авторами за [9–17]

за рахунок ефекту масштабу, що підвищує ефективність використання бюджетних ресурсів. В Україні укрупнення територіальних громад у межах проведеної адміністративно-територіальної реформи створило передумови для посилення фінансової автономії базового рівня місцевого самоврядування та розширення його доходної бази у довоєнний період [18]. Для країн з більш розпорошеною структурою базового рівня влади характерним є нижча фінансова спроможність окремих громад, що посилює залежність місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів у рамках горизонтального та вертикального вирівнювання.

Для забезпечення порівнюваності показників між окремими країнами Європи та Україною, у дослідженні застосовано коригування структури сектору загального державного управління шляхом виключення фондів соціального страхування. Це дозволило зосередитися на аналізі бюджетних ресурсів, які розподіляються між окремими рівнями влади та мінімізувати вплив різних моделей фінансування соціальних потреб через фонди соціального страхування (охорона здоров'я, пенсійне забезпечення, допомоги по безробіттю тощо) і отримати більш релевантну оцінку саме бюджетної децентралізації та порівнюваності з вітчизняними даними.

Порівняння часток доходів і видатків бюджетної системи до ВВП є важливим індикатором, який дозволяє визначити масштаби перерозподілу фінансових ресурсів через державний сектор та рівень втручання влади в економічні процеси, здійснювати коректне порівняння показників різних країн через врахування не тільки абсолютних обсягів бюджетних ресурсів, але й їх співвідношення з економічним потенціалом країни. Це дає можливість оцінити рівень збалансованості бюджетної системи, виявити дефіцит або профіцит, оцінити особливості моделі фінансування публічних функцій у різних країнах (рис. 1).

Рис. 1. Показники частки доходів та частки видатків бюджетної системи до ВВП у країнах ЦСЄ та Україні у 2024 році, %

Джерело: узагальнено авторами за [19; 20; 21]

Аналіз рис. 1 свідчить про відмінні моделі функціонування публічних фінансів, що відображають як рівень фіскальної централізації, так і особливості видаткової політики. У більшості досліджуваних країн спостерігається перевищення частки видатків над доходами, що вказує на дефіцитний характер бюджетних систем та активне використання механізмів перерозподілу ресурсів в масштабах національної фінансової системи. Варто наголосити, що масштаби цього розриву є різними – для країн із відносно стабільними економічними позиціями (Хорватія, Словенія, Чехія, Угорщина) він є мінімальним (до 5 в.п.), в Україні ж цей дисбаланс має сильно виражений характер (17,71 в.п.), що обумовлено високим рівнем бюджетних видатків у воєнний період при обмеженій доходній базі. Отримані результати підтверджують відсутність уніфікованої моделі функціонування бюджетної системи, а співвідношення доходів і видатків формується під впливом різних інституційних, макроекономічних та політико-фіскальних чинників.

З огляду на виявлені відмінності у базових параметрах бюджетних систем, подальший аналіз доцільно зосередити на розподілі бюджетних доходів між рівнями управління, як одному з найбільш важливих індикаторів фінансової автономії (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка структури доходів бюджетів у розрізі рівнів влади у країнах ЦСЄ та Україні, 2020–2024 рр., %

Країна	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Польща					
Доходи бюджету центрального рівня влади	76,73	78,46	76,90	79,17	75,98
Доходи бюджетів органів місцевих рівнів влади	23,27	21,54	23,10	20,83	24,02
Україна (без урахування міжбюджетних трансфертів)					
Доходи бюджету центрального рівня влади	77,56	78,02	80,93	84,70	86,30
Доходи бюджетів органів місцевих рівнів влади	22,44	21,98	19,07	15,30	13,70
Румунія					
Доходи бюджету центрального рівня влади	89,21	89,14	90,19	88,62	91,82
Доходи бюджетів органів місцевих рівнів влади	10,79	10,86	9,81	11,38	8,18
Хорватія					
Доходи бюджету центрального рівня влади	79,55	81,24	81,04	80,15	79,50
Доходи бюджетів органів місцевих рівнів влади	20,45	18,76	18,96	19,85	20,50
Угорщина					
Доходи бюджету центрального рівня влади	89,17	89,56	90,64	89,37	91,04
Доходи бюджетів органів місцевих рівнів влади	10,83	10,44	9,36	10,63	8,96
Чеська Республіка					
Доходи бюджету центрального рівня влади	92,34	92,55	92,33	91,74	91,80
Доходи бюджетів органів місцевих рівнів влади	7,66	7,45	7,67	8,26	8,20
Словаччина					
Доходи бюджету центрального рівня влади	93,32	93,67	93,48	92,28	92,32
Доходи бюджетів органів місцевих рівнів влади	6,68	6,33	6,52	7,72	7,68
Болгарія					
Доходи бюджету центрального рівня влади	84,91	87,15	94,07	93,06	93,11
Доходи бюджетів органів місцевих рівнів влади	15,09	12,85	5,93	6,94	6,89
Словенія					
Доходи бюджету центрального рівня влади	92,30	92,45	91,78	92,22	92,88
Доходи бюджетів органів місцевих рівнів влади	7,70	7,55	8,22	7,78	7,12

Джерело: узагальнено авторами за [20; 11]

Отримані результати дозволяють констатувати перевагу централізованої моделі формування бюджетних ресурсів у більшості досліджуваних країн, де частка доходів центрального (державного) бюджету перевищує 85–90%. Одночасно у країнах спостерігається різний рівень цієї централізації, що частково корелює з інституційною структурою субнаціонального управління та масштабами базового рівня. Так, у Чехії та Словаччині, для яких характерна висока розпорошеність муніципального рівня, частка доходів бюджетів місцевого самоврядування є мінімальною (6–8%), що свідчить про високу залежність від системи трансфертів з центрального рівня. З іншого боку, у Польщі та Хорватії, де інституційна структура є більш збалансованою, а базовий рівень представлений відносно більшими за розміром громадами, частка доходів місцевого самоврядування коливається в межах 20 – 25%, що свідчить про вищий рівень фінансової децентралізації та ширші можливості для органів місцевої влади у формуванні доходів бюджетів та задоволенні базових потреб мешканців.

В Україні у досліджуваному періоді спостерігається посилення централізації доходів у державному бюджеті – частка місцевих бюджетів скоротилася з 22,4% (2020 р.) до 13,7% (2024 р.), що зумовлено впливом воєнних чинників, які призвели до часткової рецентралізації фінансових ресурсів на користь державного бюджету для фінансового забезпечення оборонних та безпекових видатків, залучення коштів міжнародних інституцій та іноземних урядів для фінансового задоволення цих потреб.

Результати аналізу підтверджують залежність між складом та структурою субнаціональних рівнів управління, ступенем фрагментації громад та рівнем централізації бюджетних ресурсів: більш дрібна територіальна структура, супроводжується відносно вищим ступенем концентрації доходів на центральному рівні, тоді як укрупнення громад створює об'єктивні економічні передумови для посилення фінансової ролі місцевого самоврядування.

Виявлені особливості у розподілі доходів між ланками бюджетних систем зумовлюють необхідність аналізу співвідношення видатків між рівнями бюджетної системи, що дозволяє оцінити, наскільки централізація фінансових ресурсів відповідає розподілу видаткових повноважень. Для забезпечення коректності порівняння у подальшому аналізі використано показники за вирахуванням видатків фондів соціального страхування, тобто розподіл бюджетних ресурсів між різними рівнями влади (табл. 3).

Таблиця 3

**Динаміка структури видатків бюджетів у розрізі рівнів влади
у країнах ЦСЄ та Україні, 2020–2024 рр., %**

	2020	2021	2022	2023	2024
Польща					
Видатки бюджету центрального рівня влади	56,01	53,71	56,31	59,36	59,34
Видатки бюджетів органів місцевих рівнів влади	43,99	46,29	43,69	40,64	40,66
Україна (без урахування міжбюджетних трансфертів)					
Видатки бюджету центрального рівня влади	70,7	69,8	84,4	86,4	86,9
Видатки бюджетів органів місцевих рівнів влади	29,3	30,2	15,6	13,6	13,1
Румунія					
Видатки бюджету центрального рівня влади	69,63	70,07	72,49	70,84	71,83
Видатки бюджетів органів місцевих рівнів влади	30,37	29,93	27,51	29,16	28,17
Хорватія					
Видатки бюджету центрального рівня влади	61,33	60,70	63,28	62,99	66,42
Видатки бюджетів органів місцевих рівнів влади	38,67	39,30	36,72	37,01	33,58
Угорщина					
Видатки бюджету центрального рівня влади	84,80	85,22	85,60	85,50	86,48
Видатки бюджетів органів місцевих рівнів влади	15,20	14,78	14,40	14,50	13,52
Чеська Республіка					
Видатки бюджету центрального рівня влади	71,20	71,03	70,17	70,27	69,65
Видатки бюджетів органів місцевих рівнів влади	28,80	28,97	29,83	29,73	30,35
Словаччина					
Видатки бюджету центрального рівня влади	75,36	76,53	74,17	75,55	75,53
Видатки бюджетів органів місцевих рівнів влади	24,64	23,47	25,83	24,45	24,47
Болгарія					
Видатки бюджету центрального рівня влади	73,54	69,99	73,29	67,81	66,05
Видатки бюджетів органів місцевих рівнів влади	26,46	30,01	26,71	32,19	33,95
Словенія					
Видатки бюджету центрального рівня влади	75,63	74,45	72,25	72,48	71,85
Видатки бюджетів органів місцевих рівнів влади	24,37	25,55	27,75	27,52	28,15

Джерело: узагальнено авторами за [20; 11]

Дослідження структури видатків бюджетних систем показує менш виражену централізацію порівняно з доходами, що свідчить про дисбаланс у розподілі фінансових ресурсів та видаткових повноважень. У більшості досліджуваних країн частка видатків органів місцевої влади є суттєво вищою за їх частку у формуванні доходів, що вказує на делегування значного обсягу публічних функцій на місцевий рівень за умов обмеженої власної доходної бази. За рівнем децентралізації видатків можна виділити декілька груп країн. Найбільш збалансованою є модель Польщі, де частка видатків місцевого самоврядування перевищує 40%, що свідчить про важливе значення громад у фінансуванні суспільних послуг. Відносно високий рівень децентралізації характерний для Хорватії, Чехії, Болгарії та Словенії, де частка місцевих видатків коливається в межах 28–35%, що відображає суттєву участь місцевого рівня у реалізації бюджетної політики. В Угорщині функціонує більш централізована мо-

дель, де частка місцевого рівня складає близько 14 – 15%, що обмежує роль місцевої влади у фінансуванні публічних послуг.

В Україні у досліджуваному періоді спостерігається чітко виражена тенденція до централізації видатків, що проявляється у зростанні частки видатків державного бюджету з 70,7% (2020 р.) до 86,9% (2024 р.) та відповідному скороченні частки видатків місцевих бюджетів до 13,1%. Така динаміка свідчить про суттєвий перерозподіл видаткових повноважень на користь центрального рівня влади і пов'язана з необхідністю фінансування потреб оборони, безпеки, захисту та відновлення критичної інфраструктури. Одночасно це веде до скорочення фінансових можливостей місцевої влади у питаннях повної та своєчасної реалізації власних і делегованих повноважень.

Порівняння структури доходів і видатків бюджетів у розрізі центрального та місцевих рівнів влади дозволяє виявити дисбаланс між рівнем централізації фінансових ресурсів та децентралізацією виконання публічних функцій. В умовах високої концентрації доходів на центральному рівні значна частина видаткових повноважень делегується органам місцевого самоврядування, що свідчить про розрив між джерелами формування фінансових ресурсів і відповідальністю за їх використання. Така модель формує залежність місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів та обмежує їх фінансову автономію, навіть за наявності формально широких повноважень у сфері надання публічних послуг. У країнах із більш збалансованим розподілом доходів (Польща, Хорватія) спостерігається вищий рівень узгодженості між доходною базою та видатковими функціями, що створює передумови для більшої фінансової самостійності місцевого самоврядування. Результати аналізу свідчать, що у більшості постсоціалістичних країн зберігається структурний дисбаланс між джерелами формування фінансових ресурсів органів місцевої влади та відповідальністю за їх використання. Така асиметрія є важливою характеристикою сучасних моделей міжбюджетних відносин і визначає ступінь фінансової залежності місцевого самоврядування від рішень центрального рівня влади.

Висновки. Проведене дослідження показало наявність суттєвих відмінностей у розподілі доходів та видатків бюджетів між рівнями влади у досліджуваних країнах, що зумовлено переважно структурою субнаціонального рівня управління, ступенем фрагментації місцевого самоврядування. Для більшості постсоціалістичних країн характерною є централізована модель формування бюджетних ресурсів за одночасної помірної децентралізації виконання видаткових повноважень. Встановлено, що більш розпорошена структура громад супроводжується вищим рівнем централізації доходів і сильнішою залежністю місцевих бюджетів від трансфертів, тоді як укрупнення громад формує реальні економічні передумови для посилення їх фінансової спроможності. Виявлений дисбаланс між джерелами формування ресурсів і відповідальністю за їх використання обмежує фінансову автономію місцевого самоврядування та посилює його залежність від централізованих трансфертних механізмів.

В Україні разом із результатами реформи децентралізації, що сприяли зміцненню фінансової спроможності громад, спостерігається тимчасова рецентралізація ресурсів, зумовлена воєнними чинниками. Це актуалізує необхідність подальшого формування збалансованої моделі розподілу бюджетних ресурсів та видаткових повноважень між рівнями влади. Отримані результати можуть бути використані при вдосконаленні механізмів міжбюджетних відносин з урахуванням необхідності забезпечення балансу між централізацією фінансових ресурсів та фінансовою автономією територіальних громад. Подальші дослідження доцільно зосередити на аналізі функціональної структури видатків та підвищенні ефективності використання бюджетних ресурсів в умовах зовнішніх та внутрішніх викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Allain-Dupré D., Chatry I., Moisis A. Asymmetric decentralisation: trends, challenges and policy implications. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/12/asymmetric-decentralisation_014f1711/0898887a-en.pdf (дата звернення: 20 03.2026)
2. Cavalieri A. The shape of the budget. European countries' public expenditure through crises. *Journal of European public policy*. 2026. № 33 (1), pp. 132–158. DOI: <https://doi.org/10.1080/13501763.2025.2475003>
3. Cuestas J. C., Staehr K. Fiscal shocks and budget balance persistence in the EU countries from Central and Eastern Europe. *Applied Economics*. 2013. Volume 45, Issue 22. Pp. 3211–3219. DOI: <https://doi.org/10.1080/00036846.2012.703316>
4. Kapeller J., Gräbner C., Heimberger Ph. Economic Polarisation in Europe: Causes and Policy Options. URL: <https://wiw.ac.at/economic-polarisation-in-europe-causes-and-options-for-action-dlp-5022.pdf> (дата звернення: 20 03.2026)

5. Канєва Т., Дрепін А. Європейський досвід формування місцевих бюджетів. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. № 2. С. 119–134. DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019\(103\)09](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019(103)09)
6. Онищенко С. В., Бережна А. Ю., Філонич О. О. Бюджетний механізм: методологічні підходи та практика бюджетної децентралізації. *Проблеми економіки*. 2021. № 1 (47), С. 107–122. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-107-122>
7. Данилишин Б. М., Пилипів В. В. Децентралізація у країнах ЄС: уроки для України. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. С. 5–11. URL: https://ird.gov.ua/pe/re201601/re201601_005_DanylyshynBM,PylypivVV.pdf (дата звернення: 20 03.2026)
8. Юшко С.В., Алексеєнко І.І., Криворучко О.Є. Досвід децентралізації європейських країн для України в цифрах. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-86>
9. SNG WOFI. Poland. URL: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/poland.html (дата звернення: 30 03.2026)
10. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua> (дата звернення: 30 03.2026)
11. SNG WOFI. Croatia. URL: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/croatia.html (дата звернення: 30 03.2026)
12. SNG WOFI. Romania. URL: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/romania.html (дата звернення: 30 03.2026)
13. SNG WOFI. Hungary. URL: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/hungary.html (дата звернення: 30 03.2026)
14. SNG WOFI. Czech Republic. URL: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/czech_republic.html (дата звернення: 30 03.2026)
15. SNG WOFI. Slovak Republic. URL: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/slovak_republic.html (дата звернення: 30 03.2026)
16. SNG WOFI. Bulgaria. URL: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/bulgaria.html (дата звернення: 30 03.2026)
17. SNG WOFI. Slovenia. URL: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/slovenia.html (дата звернення: 30 03.2026)
18. Сочка К.А., Перчі О.Ф. Фінансова децентралізація в Україні: попередні результати та перспективи. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. № 5. С. 451–464. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-5-451-464>
19. OECD. Public finance main indicators – government at a glance, yearly updates. URL: <https://data-explorer.oecd.org/> (дата звернення: 30 03.2026)
20. Мінфін. ВВП. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (дата звернення: 30 03.2026)
21. Мінфін. Зведений бюджет України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons> (дата звернення: 30 03.2026)

REFERENCES:

1. Allain-Dupré D., Chatry I., Moisis A. (2020) *Asymmetric decentralisation: trends, challenges and policy implications*. Available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/12/asymmetric-decentralisation_014f1711/0898887a-en.pdf (accessed March 20, 2026)
2. Cavalieri A. (2026) The shape of the budget: European countries' public expenditure through crises. *Journal of European Public Policy*, vol. 33 (1), pp. 132–158. DOI: <https://doi.org/10.1080/13501763.2025.2475003>
3. Cuestas J.C., Staehr K. (2013) Fiscal shocks and budget balance persistence in the EU countries from Central and Eastern Europe. *Applied Economics*. vol. 45 (22), pp. 3211–3219. DOI: <https://doi.org/10.1080/00036846.2012.703316>
4. Kapeller J., Gräbner C., Heimberger Ph. (2020) Economic polarisation in Europe: causes and policy options. Available at: <https://wiiw.ac.at/economic-polarisation-in-europe-causes-and-options-for-action-dlp-5022.pdf> (accessed March 20, 2026)
5. Kanieva T., Drepin A. (2019) Yevropeyskyi dosvid formuvannia mistsevykh biudzhativ [European experience in forming local budgets]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo – Foreign Trade: Economics, Finance, Law*, vol. 2, pp. 119–134. DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019\(103\)09](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019(103)09) (in Ukrainian)
6. Onyshchenko S.V., Berezhna A.Yu., Filonych O.O. (2021) Biudzhetni mekhanizm: metodolohichni pidkhody ta praktyka biudzhetnoi detsentralizatsii [Budget mechanism: methodological approaches and practice of fiscal decentralization]. *Problemy ekonomiky – Economic Issues*, vol. 1 (47), pp. 107–122. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2021-1-107-122> (in Ukrainian)
7. Danylyshyn B.M., Pylypiv V.V. (2016) Detsentralizatsiia u krainakh YeS: uroky dlia Ukrainy [Decentralization in EU countries: lessons for Ukraine]. *Rehionalna ekonomika – Regional Economy*, vol. 1, pp. 5–11. Available at: https://ird.gov.ua/pe/re201601/re201601_005_DanylyshynBM,PylypivVV.pdf (accessed March 20, 2026) (in Ukrainian)
8. Yushko S.V., Aleksieienko I.I., Kryvoruchko O.Ye. (2021) Dosvid detsentralizatsii yevropeyskykh krain dlia Ukrainy v tsyfrakh [Experience of decentralization in European countries for Ukraine in figures]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-86> (in Ukrainian)
9. SNG WOFI (2026) Poland country profile. Available at: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/poland.html (accessed March 30, 2026)
10. Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian [State web portal for citizens' budget]. Available at: <https://openbudget.gov.ua> (accessed March 30, 2026)
11. SNG WOFI (2026) Croatia country profile. Available at: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/croatia.html (accessed March 30, 2026)
12. SNG WOFI (2026) Romania country profile. Available at: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/romania.html (accessed March 30, 2026)

13. SNG WOFI (2026) Hungary country profile. Available at: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/hungary.html (accessed March 30, 2026)
14. SNG WOFI (2026) Czech Republic country profile. Available at: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/czech_republic.html (accessed March 30, 2026)
15. SNG WOFI (2026) Slovak Republic country profile. Available at: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/slovak_republic.html (accessed March 30, 2026)
16. SNG WOFI (2026) Bulgaria country profile. Available at: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/bulgaria.html (accessed March 30, 2026)
17. SNG WOFI (2026) Slovenia country profile. Available at: https://www.sng-wofi.org/country_profiles/slovenia.html (accessed March 30, 2026)
18. Sochka K.A., Perchi O.F. (2024) Finansova detsentralizatsiia v Ukraini: poperedni rezultaty ta perspektyvy [Fiscal decentralization in Ukraine: preliminary results and prospects]. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, vol. 5, pp. 451–464. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-5-451-464> (in Ukrainian).
19. OECD (2025) Public finance indicators. Available at: <https://data-explorer.oecd.org/> (accessed March 30, 2026)
20. Minfin (2026) GDP indicators. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/> (accessed March 30, 2026)
21. Minfin (2026) Consolidated budget of Ukraine. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/> (accessed March 30, 2026).

УДК 336.14:352(4-11+477)

JEL H70, H72, H77

Бачо Роберт Йосипович, доктор економічних наук, професор, Закарпатський угорський університет імені Ференца Ракоці II. **Сочка Катерина Андріївна**, кандидат економічних наук, доцент, Закарпатський угорський університет імені Ференца Ракоці II. **Перчі Оксана Федорівна**, старший викладач, Закарпатський угорський університет імені Ференца Ракоці II. **Порівняльний аналіз розподілу бюджетних ресурсів у країнах Центрально-Східної Європи та Україні.**

У статті досліджено особливості розподілу та використання бюджетних ресурсів між рівнями влади у постсоціалістичних країнах Центрально-Східної Європи та України. Актуальність теми зумовлена необхідністю оцінки ефективності функціонування моделей бюджетної децентралізації в умовах трансформаційних процесів та сучасних викликів, пов'язаних із воєнним станом. Проаналізовано взаємозв'язок між інституційною структурою субнаціонального рівня управління, ступенем фрагментації територіальних громад і параметрами розподілу бюджетних ресурсів. Результати дослідження підтверджують наявність асиметрії між централізацією доходів і децентралізацією видатків, що проявляється у невідповідності між джерелами формування фінансових ресурсів і відповідальністю за їх використання. Для України у сьогоденнішніх умовах характерним є тимчасова рецентралізація фінансових ресурсів у державний бюджет під впливом воєнних чинників.

Ключові слова: фінансова децентралізація, міжбюджетні відносини, бюджетні ресурси, централізація доходів, децентралізація видатків, фінансова автономія, країни Центрально-Східної Європи.

UDC 336.14:352(4-11+477)

JEL H70, H72, H77

Robert Bacho, Doctor of Economic Sciences, Professor, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian University. **Kateryna Sochka**, PhD in Economics, Associate Professor, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian University. **Oksana Perchi**, Senior Lecturer, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian University. **Comparative analysis of the distribution of budgetary resources in the countries of Central and Eastern Europe and Ukraine.**

The article examines the distribution and use of budgetary resources across different levels of governments in post-socialist countries of Central and Eastern Europe and Ukraine. The relevance of the study derives from the need to assess fiscal decentralization models in the context of institutional transformation and current challenges, including those related to wartime conditions. The analysis focuses on the relationship between the institutional structure of subnational governance, the degree of fragmentation of local communities, and the patterns of budgetary resource allocation. Particular attention is given to the comparative assessment of revenue and expenditure structures, with an emphasis on ensuring cross-country comparability by excluding social security funds from the general government sector. The results indicate that most post-socialist countries have a centralized pattern of revenue formation combined with a relatively decentralized execution of public expenditures. This configuration gives rise to an asymmetry between the sources of financial resources and the responsibilities for their use. It is argued that this asymmetry represents a structural feature of intergovernmental relations and constrains the

financial autonomy of local governments. The analysis also shows that more fragmented municipal systems are associated with higher levels of revenue centralization and stronger dependence on intergovernmental transfers, whereas larger territorial communities tend to provide a more stable basis for local fiscal capacity. In the case of Ukraine, a dual trend is observed. On the one hand, decentralization reforms have strengthened the financial capacity of local communities; on the other hand, wartime conditions have led to a temporary re-centralization of financial resources and an expanded role of the central government in financing priority expenditures. The findings may be used to improve the allocation of budgetary resources and to achieve a better alignment between revenue assignment and expenditure responsibilities, particularly in the context of post-war recovery.

Key words: fiscal decentralization, intergovernmental relations, budgetary resources, revenue centralization, expenditure decentralization, fiscal autonomy, countries of Central and Eastern Europe.